

AVRUPA PARA BİRLİĞİ, EURO VE GELECEĞİ*

Prof. Dr. S. Rıdvan KARLUK

Arş. Grv. Özgür TONUS

Anadolu Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

İktisat Bölümü

ABSTRACT

The third and final stages of European Economic and Monetary Union (EMU) is scheduled to begin on 1 January 1999. At that point, those countries participating are to adopt irrevocably fixed exchange rates for their currencies. While countries will have to option of using the new European money – Euro- as from 1999, by 2002 it is to replace completely domestic currencies in circulation in member countries and is to be used denominate all financial and other business transactions. The adoption of single currency, whether in steps or simultaneously in all countries, will represent a major regime shift. Some time in the new Century, the Euro could emerge as a major international currency with implications for other countries as well.

---

* Anadolu Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt: XIV, Sayı:1-2, 1998,Eskişehir, s.261-293.

ÖZET

Avrupa Ekonomik ve Parasal Birliğin (EPB) üçüncü ve son aşamasının 1 Ocak 1999 tarihinde başlayacağı kararlaştırılmıştır. Bu aşamada PB'ne katılacak ülkeler milli paralarını geri dönülemez bir biçimde Euro'ya bağlayacaklardır. Üye ülkeler 1999 tarihine kadar Euro'yu kullanma seçeneğine sahipken, 2002 yılında Euro bütün üye ülkelerde dolaşımında olacak, finansal ve ticari işlemlerde kullanılmaya başlayacaktır. Üye ülkelerin Euroya kendiliğinden veya adım adım uyumu temel politika değişikliklerine neden olacaktır. Yeni yüzyılın başında Euro uluslararası piyasalarda dolaşımında olan ve diğer ülkelerde de kabul edilen temel paralardan biri olacaktır.

GİRİŞ

Avrupa Toplulukları'nda Ekonomik ve Parasal Birlik, kişilerin ve üretim faktörlerinin serbest dolaşımı ile birlikte tek para uygulaması anlamına gelir. Parasal Birliğe üye ülkelerde tek paranın uygulanması ile birlikte Avrupa Merkez Bankası tarafından yürütülen tek para politikası da uygulamaya girecektir.

EPB' in gerçekleşmesi için AB ülkelerinin ekonomik performanslarının birbirleriyle uyumlu olması şarttır. Bunun için Maastricht Antlaşması ile bazı makro büyüklükler açısından yaklaşma kriterleri ve bu kriterlere uyulmaması durumunda uygulanacak yaptırımlar belirlenmiştir.

EPB' in son aşaması, Euro'nun 1 Ocak 1999 tarihinden itibaren kullanılmaya başlanması ile son bulacaktır. Bu çalışmada son olarak Euro uygulaması ile birlikte AB ülkeleri ekonomilerinde yaşanması muhtemel dört farklı ortam açıklanmıştır.

I. PARA BİRLİĞİ KAVRAMI

Para birliği, döviz kurlarında birliğin sağlanmasını, sermaye hareketlerine konan tüm kısıtlamaların kaldırılmasını, üye ülkeler

arasında konvertibilitenin gerçekleştirilmesini, konvertibilitenin korunacağı konusunda tam bir güvencenin sağlanmasını ve milli paraların birbirine çevrilmesinde her türlü banka giderlerinin ortadan kaldırılmasını gerektirir ¹. Para birliğinin gerçekleştirilmesinde döviz kuru birliğinin sağlanmış olması birinci şarttır. Birlik içindeki milli paralar daralan ve giderek ortadan kalkan bir bant içinde sabit bir pariteyle birbirine bağlanır. Corden' in ifadesi ile böyle bir birliğe, “sözde (pseudo) döviz kuru birliği” denir. Buradaki sözde kelimesinin anlamı şudur. Corden, böyle bir birlikte ortaya çıkacak sorunlar karşısında, birliğin devamının tehlikeye gireceğini öne sürmektedir.

Para birliğinin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için birlik içinde tam bir konvertibilitenin sağlanmış olması gerekir. Tam konvertibilite olmadan birlik içinde ortak döviz rezervleri fonu ve borç tasfiye sisteminin işlemesi mümkün değildir. Ayrıca, döviz kuru kısıtlamaları olmamalıdır. Birlik'te, ülkelerden birinin veya birkaçının devamlı ödemeler bilançosu açığı vermesi ve bu açığın diğer üyeler tarafından finanse edilmesi, uzun dönemli bir çözüm değildir. Bilançoları dengesiz olan üyelerin bu dengesizlikleri giderebilmeleri için izlemiş oldukları para ve maliye politikaları arasında mutlaka bir koordinasyonun sağlanmış olması gerekir.

Birlik içinde üye ülkelerden döviz rezervlerinin tamamının ortak bir rezerv fonunda toplanması, para birliği için diğer önemli bir şarttır. Bu fon, merkez bankası emrine tahsis edilerek, birliğe üye ülkelerin karşılaşabilecekleri geçici nitelikteki ödemeler bilançosu açıkları kapatılmış olur. Merkez bankası, birliğe üye ülkeler arasındaki kurların sabit tutulabilmesi için döviz piyasasına müdahale eder ve birlik parasının diğer paralara karşı serbestçe dalgalanmasını sağlar. Birlikte tek bir merkez bankası ve bu bankanın çıkaracağı tek bir ortak para birimi olacağı için, izlenecek para politikası ile ilgili kararlar bu bankaca alınır. Ülke merkez bankaları, birlik merkez bankasının

---

¹ S. Rıdvan KARLUK, **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Beta Yayınları, 5 nci Baskı, İstanbul, 1998, s.215-218.

şubeleri olarak faaliyet gösterir. Para politikası, yanında maliye politikasında da uyum sağlanır².

Para birliğinde ülkeler, kendi milli paraları arasındaki kurların dalgalanma marjını ortadan kaldırarak sabit kur sistemini uygular, buna karşılık birlik dışındaki paralara karşı milli paralarını dalgalanmaya bırakır. Bu bakımdan para birliğinin optimum para sahası ile yakın ilişkisi vardır. Bu yakın ilişkiye rağmen her iki kavram arasında fark vardır. Para sahasında sistem bir rezerv paraya dayanır. Para birliğinde ise bir ülkenin veya bu ülkenin parasının etkinliği yoktur. Para birliğine dahil olan ülkeler, birlik dışı ülkelere karşı esnek bir döviz kuru politikası izleyebileceği gibi, ortak bir dalgalanma politikasını da kabul edebilir. Birlik içinde sabit kur sistemi uygulandığı için ekonomik birleşme daha kolay sağlanır. Para birliğinin sonucunda döviz kuru birliği gerçekleştirilirse, hem cari ve hem de vadeli döviz kurları sabitleştirilir. Cari ve vadeli kurlardaki birliği, tam konvertibilite sağlar. Bu kurlar arasında, enflasyon hızları ve faiz oranları kadar farklılık olabilir. Böylece birlik içinde sermaye, faiz farkına göre serbestçe hareket eder ve dolayısıyla bu piyasalar da bütünleşmiş olur.

Para birliğinde son amaç, tek bir para biriminin birlik içinde kullanılmasının sağlanmasıdır. Bu ise, sonuçta politik birleşmeye yol açar. Günümüzde AB ülkelerinin parasal birlik sağlama yolundaki çabalarını, politik birleşmeden soyutlamak mümkün değildir³.

II. AVRUPA TOPLULUKLARINDA PARASAL BİRLİĞİ GERÇEKLEŞTİRMEYE YÖNELİK GELİŞMELER

Avrupa Topluluğunda Ekonomik ve Parasal Birlik, yeni bir kavram değildir. 1959 Kasım ayında Jean Monnet başkanlığında toplanan Birleşik Avrupa İçin Eylem Komitesi (The Action

---

² KARLUK S. Rıdvan, **Uluslararası Ekonomi**, Beta Yayınları, 5 nci Baskı, İstanbul, 1998, s. 449-452.

³ Günümüzde varolan PB'lerine örnek olarak; Belçika-Lüksemburg Para Birliği, İsviçre-Lihtenştayn Para Birliği, İtalya-San Marino-Vatikan Para Birliği, Fransa-Monako Para Birliği verilebilir. Bknz. Emin ERTÜRK, **Ekonomik Entegrasyon Teorisi**, Ezgi Yayınları, Bursa, 1993, s.145.

Committee for the United States of Europe) tarafından hazırlanan Rapor'da, EPB'in ana hatları belirlenmiştir. Fakat o günkü şartlarda bu fikirleri uygulamaya geçirmek mümkün olamamıştır. Konu sistematik olarak, 1960'lı yıllarda Schuman Planı hayata geçirilip gümrük birliğinin planlanandan önce tamamlanması ve ortak tarım politikasının başarılı olması üzerine yeniden ortaya atılmıştır. Avrupa Topluluklarında ekonomik ve parasal birlik yaratma konusundaki ilk ciddi girişim, 1-2 Aralık 1969 La Haye Zirve'sinde yapılmıştır. Zirve sonucunda altı ülkenin Devlet veya Hükümet Başkanları, politik istek var olduğu sürece, Topluluk içinde aşamalı olarak bir ekonomik ve parasal birliğin gerçekleştirilmesi konusunda görüş birliğine varmışlardır. EPB'e yönelik olarak hazırlanan Werner Raporu ile devam eden gelişmeler, 1972 Paris Zirvesi'nde üye ülkelerin EPB'e ulaşma yolundaki politik irade beyanları ile somut bir aşamaya ulaşmıştır. Bu sonuçta, 1971 yılında ABD'nin doların altın konvertibilitesine son vermesi ile Bretton Woods Sisteminin çökmesinin önemli bir etkisi olmuştur.

28-29 Haziran 1988'de toplanan Hannover Zirvesi'nde, Toplulukta aşamalı olarak bir ekonomik ve parasal birlik oluşturulması hedefi benimsenmiş, bu amaç doğrultusunda Zirve, bir "Çalışma Komitesi" ne görev vermiştir. Komite, yaklaşık 9 ay süren çalışmalarını tamamlayarak "Avrupa Topluluğu'nda Ekonomik ve Parasal Birlik Kurma Konusunda Rapor" olarak bilinen Raporunu (Delors Raporu) yayınlamıştır. Bu Rapor, 26-27 Haziran 1989'da Madrid'te yapılacak Topluluk Zirvesi'nde görüşülmek amacıyla 17 Nisan 1989'da Zirve'nin Sekreteryasına iletilmiştir. 1970 yılında hazırlanan Werner Raporu'ndan sonra Delors Raporu, Avrupa'da ekonomik ve parasal birliğin gerçekleştirilmesine yönelik ikinci önemli teşebbüstür.

Delors Rapor'u, 26-27 Haziran 1989 Madrid Zirve'sinde görüşülerek onaylanmıştır. Böylece, EPB için ilk aşamanın 1 Temmuz 1990 tarihinde başlanması kararlaştırılmıştır. Zirve'de ayrıca, Komisyon'dan, Merkez Bankaları Güvernörler Komitesi ile Para Komitesi'nden ilk aşamanın 1 Temmuz 1990 tarihinde başlayabilmesi için gereken önlemleri almaları istenmiştir. Bundan sonraki aşamalarda yapılacak düzenlemelerin tartışılacağı bir

“Hükümetlerarası Konferans”ın toplanması için hazırlık çalışmalarına başlanması da kararlaştırılmıştır.

Madrid Zirvesi’nde İngiltere, Delors Raporunu, henüz gündemde olmayan politik birlik öngörmesi yüzünden kabul etmemiştir. İngiltere’nin itirazına rağmen Delors Raporu’ndaki aşamalardan ilkinde geçilmiş ve bu konuda bir dizi kararlar alınmıştır. Bu ülkenin itirazı, bundan sonra ikinci ve üçüncü aşamalarda gerekli olacak kurumsal değişimler konusunda engelleme yapabileceğini ortaya koymuştur.

8-9 Aralık 1989 tarihli Strasbourg Zirvesi’nde, İngiltere’nin karşı koymasına rağmen, Ekonomik ve Parasal Birliğin ikinci ve üçüncü aşamalarına geçişle ilgili hazırlıkları gerçekleştirecek Hükümetlerarası Konferans’ın, 14-15 Aralık 1990 tarihlerinde yapılması kararlaştırılmıştır.

Komisyon, Madrid ve Strasbourg Zirve’lerinden sonra, EPB’in Ekonomik Temelleri ile Fayda ve Maliyet Analizine İlişkin Raporu’nu, 20 Mart 1990 tarihinde Ekonomi ve Maliye Bakanları Konseyi’ne sunmuştur. Çünkü bu iki Zirve’de Komisyon’dan 14-15 Aralık 1990 tarihinde yapılacak Hükümetlerarası Konferansta görüşülecek olan EPB’in ekonomik temelleri, fayda ve maliyet analizi kurumsal düzenlemesi konusunda çalışma yapması istenmiş idi. Komisyon Raporu, E. Guigou’nun başkanlığında hazırlanan Rapor’a ve İngiltere Maliye Bakanlığı’nın Kasım 1989 tarihli Guvernörler Komitesi ile Para Komitesi’nin görüşlerine dayanmıştır. Rapor, EPB’in son aşaması üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu aşamada; Toplulukta ortak bir para politikası izlenecek, buna uygun federatif bir organizasyona gidilecek, ekonomik politikaların yönetiminde daha sıkı işbirliği yapılacak ve muhtemel bir ortak para biriminin kullanımına geçilecektir.

Komisyon, EPB’ in kurumsal yapısı ve idari düzenlemeler ile ilgili Rapor’u, 17 Mayıs 1990 tarihinde Dışişleri Bakanları Konseyi’ne iletmiştir. Rapor’un bu Konsey’e sunulmasının sebebi, 14-15 Aralık 1990 tarihinde başlayacak olan Hükümetlerarası Konferans’ta EPB’ in kurumsal yapısının, bütün üye ülkelerin onayı ile bir anlaşmada belirlenme zorunluluğudur. Delors Raporu’nda olduğu gibi Komisyon bu Raporu’nda da; AMB’nin, üye devletlerin

otoritelerinden bağımsız olarak politik açıdan hesap verebilmesini, AMB ile Bakanlar Konseyi, Komisyon ve Parlamento arasındaki ilişkilerin düzenlenmesini ve bu kurumlar arasındaki denge sorununu ele almıştır.

Rapor'a göre Topluluğun ekonomi politikasının temel hedefleri, fiyat istikrarı içinde büyüme, yüksek seviyede istihdam sağlama ile ödemeler dengesini gerçekleştirmektir. Ekonomi politikası, üye ülkelerin bu alanda izledikleri politikaların koordinasyonunu sağlamayı, rekabet ve yapısal politikalar gibi her üye ülkede farklı ortak politikaların koordinasyonunu kapsamaktadır. Döviz kuru politikalarının değişmez bir şekilde sabitleştirilmesi temeline dayanacak olan para politikasının ana hedefi ise, Topluluk içinde fiyat istikrarını sağlamak ve genel ekonomi politikasını desteklemektir.

Fiyat istikrarı için üye ülkeler, bütçe açıklarını para basarak kapatamayacaklar ve kendi bütçe politikalarından sorumlu olacaklardır. Bütçelerinin açık vermesi durumunda, sınırsız bir şekilde kamu borçlanmasına gidilmeyecektir. Ancak, istisnai olarak belirli durumlarda Topluluk seviyesinde mali yardım sağlanabilecektir. Ortak para politikasını belirlemesi ve yürütmesi için bir Avrupa Merkez Bankası (EuroFed) kurulacaktır.

Topluluk ve üye ülkelerde, kısa ve orta vadeli ekonomik gelişmelerin genel bir değerlendirmesi, Topluluk seviyesinde düzenli bir şekilde yapılacaktır. Böylece izlenen ekonomi politikalarında koordinasyon sağlanacaktır. Ayrıca, üye ülkeler aldıkları ekonomik önlemler konusunda birbirleri ve Komisyon ile devamlı danışmalarda bulunacaklardır. Uzun dönemli (üç yıllık) ekonomik politikaya yön verici ilkeler; Komisyon'un teklifi ve Parlamento'nun görüşü alındıktan sonra AT Konseyi'ne sunulacak ve Konsey'in onayı alınacaktır. Komisyon, Parlamento'ya yıllık rapor verecektir. Bu rapor çerçevesinde Konsey, elde edilen sonuçların değerlendirilmesini her yıl 30 Haziran tarihinden önce yapacaktır. Uzun dönemli yönlendirici ilkeler belirlenirken, aşağıda belirtilen dört noktaya özel önem verilecektir. Bunlar;

- Bütçe dengelerindeki değişimler,
- Tasarruf ve yatırımlar,

- Ekonomik ve sosyal bütünlüğü sağlamak için Topluluk politikalarının uyumlaştırılması,
- İşçi ve işveren arasındaki sendika hürriyetini koruyarak üretim maliyetlerinin kontrolüdür.

AB Konseyi'nce benimsenen uzun dönemli prensipler çerçevesinde Bakanlar Konseyi, Komisyon'un teklifi ve Parlamento'nun görüşünü aldıktan sonra nitelikli çoğunluk ile tavsiye kararları alabilir. Komisyon, yıllık ve spesifik tavsiyelerin üyelerce uygulamaya konulmasını sağlar. Üye ülkelerden birinde, ekonomik durumu etkileyen ciddi güçlüklerin belirmesi durumunda Komisyon, Konsey'e, belli şartlar altında bu ülkeye Topluluk bütçesinden yardım yapılmasını veya Topluluğun kredi açmasını teklif ederse Konsey, nitelikli çoğunluk⁴ ile karar alır. Bakanlar Konseyi, Komisyon'un teklifi üzerine AMB'nin görüşünü de aldıktan sonra (nitelikli çoğunluk) Topluluğun döviz kuru politikasını belirleyebilir ve bu konuda gerekli kararları alabilir. Konsey ayrıca, uluslararası kuruluşlarda Topluluk tarafından izlenecek politikaları belirler.

Topluluk Ekonomi ve Maliye Bakanları Konseyi, 12 Mart 1990 tarihli toplantısında, EPB' in gerçekleştirilmesine yönelik iki önemli karar almıştır. Bunlar; üye ülkelerin ekonomi politikaları ve sonuçlarının aşamalı olarak yakınlaştırılmasının sağlanması ile merkez bankaları arasındaki işbirliğinin artırılmasıdır⁵. Böylece, Madrid Zirvesi'nin ardından EPB' in 1 Temmuz 1990'da başlayan birinci aşaması ile ilgili hukuki ve ekonomik düzenlemeler oluşturulmuştur. Konsey'in aldığı ilk karar, ekonomik politikaların ve sonuçlarının aşamalı olarak yakınlaştırılmasının sağlanmasına yöneliktir. EPB' in birinci aşamasının başarıya ulaşmasında önemli bir faktör olarak ekonomik bütünleşmeyi sağlamak için Konsey çok taraflı gözetimde bulunacaktır. Bu gözetim, Topluluk içinde fiyat istikrarının sağlanması, denk bütçe, dış ödemeler dengesinin açık vermemesi ile rekabetçi serbest piyasaların sağlanmasına yönelik olacaktır.

---

⁴ AB üyelerinin Bakanlar Konseyi'ndeki oy toplamı 87 olup, karar almak için gereken nitelikli oy sayısı 62'dir.

⁵ 12 Mart 1990 tarih, 90/141 ve 90/142 Sayılı Konsey Kararları

Ekonomi ve Maliye Bakanları Konseyi, yılda en az iki defa Toplulukta ve üye ülkelerdeki ekonomik durumu, izlenen politikaların tutarlılığını ve dışarıda meydana gelen değişikliklerden Topluluğunun etkileşimini inceleyecektir. Gözetim, kısa ve orta vadeli olarak ekonomik politikaların tamamını kapsayacaktır. Böylece, üye ülkelerin ortak prensipler konusunda taahhüde girmeleri sonucunda politikalar birbirine yaklaşacaktır. Çok taraflı gözetim; makro ve mikro ekonomi ile yapısal politikalara ağırlık verecek, Komisyon'un çalışmalarına dayanılarak Konsey tarafından belirlenecektir. Bütçe politikaları, milli bütçelerin milli meclislerden geçmesinden önce gerçekleştirilecektir. Bütçe açıklarının büyüklüğü ve finansmanı yanında, aşırı açıkları azaltmayı ve merkez bankası kaynaklarından beslenen finansmandan kaçınmayı öngörecektir. Böylece, Topluluğun bütçe politikalarına orta vadeli bir düzenleme getirilebilecektir.

Konsey'in çok taraflı gözetime ilişkin çalışmaları, uzman seviyesinde 12 üye ülke ile Komisyon'dan birer temsilciden oluşacak "Para Komitesi"nce hazırlanacaktır. Bu Komite ile Ekonomik Politika Komitesi'nin başkanları, Ekonomi ve Maliye Bakanları Konseyi'ne, gözetim gündem maddesinde katılacaklardır. Topluluk içinde bir veya bir kaç üye ülkedeki ekonomik gelişmeler Topluluğun ekonomik istikrarını tehlikeye sokarsa Konsey, durumu inceleyecektir. Gerekirse, politika değişiklikleri için ilgili ülkelere tavsiyelerde bulunacaktır. Eğer dışarıdaki gelişmeler Topluluğun ekonomik istikrarını bozacak bir durumda olursa, yetkili Topluluk organlarına gerekli önlemlerin alınması için girişim yapılacaktır.

Komisyon ve Konsey Başkanı, çok taraflı gözetimin sonuçları hakkında, AT Konseyi ile Avrupa Parlamentosu'na düzenli bir şekilde bilgi verecektir. Ayrıca üyeler, çok taraflı gözetimin sonuçlarını ülke parlamentolarının bilgisine sunacaktır. Bunun sonucunda üyeler kendi milli politikalarını belirlerken, bu gözetimin sonuçlarından yararlanabileceklerdir. Bakanlar Konseyi, belli zaman aralıklarıyla, Para Komitesi'ne danışarak çok taraflı gözetimde sağlanan gelişmeleri gözden geçirecek ve bir rapor ile Avrupa Parlamentosu'na durumu bildirecektir. Ekonomi ve Maliye Bakanları Konseyi'nin 12 Mart 1990 tarihinde aldığı 90/142 sayılı Karar ile, Topluluk merkez bankaları arasındaki işbirliğinin artırılması amaçlanmıştır. Bu Karar,

64/300 sayılı Konsey Kararı'nın 2 nci maddesini değiştirmiş ve Merkez Bankaları Governörler Komitesi'nin üye ülkelerin merkez bankaları guvernörleri ile Lüksemburg Para Enstitüsü'nün Başkanı'ndan oluşacağını belirlemiştir.

Governörler Komitesi'nin görevleri arasında; para politikası, kredi, para ve döviz piyasaları konularında danışmalar yapmak, üyelerin para politikaları arasındaki koordinasyonu geliştirmek, merkez bankalarının yetkisine giren düzenlemeler hakkında görüş alışverişinde bulunmak, Toplulukta Avrupa Para Sistemi'nin işleyişini etkileyen politikalar ile ilgili olarak üye ülkeleri ve Konseyi bilgilendirmek, Topluluk içinde para ve döviz kuru politikalarına yön vermek ile bu konuda uygulanan önlemler hakkında çalışmalar yapmak sayılabilir. Komite, gerek kendi faaliyetleri ve gerekse Topluluktaki parasal ve finansal gelişmeler karşısında hazırlayacağı raporu, Bakanlar Konseyi, AT Konseyi ve Avrupa Parlamentosu'na sunacaktır. Komite, kendi çalışma usullerini belirleyebilecek, alt Komiteler kurabilecek, bir sekreteryaya oluşturabilecektir. Komite Başkanı, Avrupa Parlamentosu'na gerekli açıklamalarda bulunmak üzere davet edilebilecektir.

25-26 Haziran 1990 tarihleri arasında Dublin'de yapılan AT Konseyi toplantısında, AT' da ekonomik ve parasal birlik yanında politik birlik kurulmasını da görüşecek Hükümetlerarası Konferans'ın, 14-15 Aralık 1990 tarihleri arasında gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu Konferans'ta; Topluluk kurumlarının daha etkin çalışmasını sağlama, organlara daha fazla yetki verme, Topluluğun demokratik meşruluğunu arttırma ile Topluluk seviyesinde bir güvenlik ve dış politika oluşturma konularının görüşülmesi kabul edilmiştir. Komisyon, 22 Ağustos 1990 tarihinde Bakanlar Konseyi'ne, Ekonomik ve Parasal Birlik Hakkında Bildirge olarak isimlendirilen ve Aralık 1990'da yapılacak Hükümetlerarası Konferans'ta görüşülecek olan çalışmayı sunmuştur. Bu çalışma, Komisyon'un ekonomik ve parasal birlik ile ilgili en son tekliflerini kapsamıştır.

Komisyon, EPB' in İkinci Aşaması'nın 1 Ocak 1993'de başlamasını önermiştir. Bu aşamanın kısa sürmesi teklif edilmekle beraber, bu konuda herhangi bir tarih verilmemiştir. İkinci Aşamada

Avrupa Merkez Bankası'nın (AMB) kurulması öngörülmüştür. AMB, milli hükümetlerden ve Topluluk yetkililerinden bağımsız ve demokratik yönden hesap verebilir bir nitelik taşımalıdır. Başkanı, AB Konseyi tarafından fakat Avrupa Parlamentosu'na danışıldıktan sonra atanmalıdır. Görevleri, Topluluğun ortak para politikasını belirleyip uygulamak ile ECU ihracı olmalıdır. döviz kuru rejiminin belirlenmesi ile uluslararası para anlaşmalarının müzakereleri, AMB'nin gözetimi altında, üye devletlerin sorumluluğunda yapılmalıdır.

Komisyon, ekonomik ve parasal birlik için temel faktör olan tek para birimi için mevcut para birimlerinden birinin veya yeni bir para biriminin kullanılmasının arzu edilmediğini açıklamıştır. Komisyon, yeni yapılacak anlaşmada ECU'nün tek para birimi olarak belirlenmesini, ECU'nün özel alanda kullanımına engel oluşturan tüm hukuki ve idari engellerin üye ülkelerce kaldırılmasını ve kullanımının yaygınlaştırılmasını önermiştir. Bildirge'de, yeni yapılacak antlaşmada bütçe açıklarının finansmanı amacıyla para basılması ile kontrolsüz bir maliye politikası izleyen bir üyeye kefil olunmasının yasaklanması istenmiştir. Aşırı bütçe açıklarından kaçınılması ilkesinin de, yeni Antlaşma'ya konulması teklif edilmiştir. Ayrıca, tahmin edilemeyen ekonomik şoklarla (petrol gibi) karşılaşılması durumunda kullanılacak özel destek mekanizmalarının oluşturulması da önerilmiştir. Komisyon, İngiltere'nin görüşü olan "Hard ECU" ye dayanan paralel para birimini benimsememiştir.

AT' da Ekonomik ve Parasal Birliği gerçekleştirmede iki farklı teklifi de burada belirtmekte yarar vardır. Bunlardan ilki, Federal Alman Merkez Bankası Başkanı Pöhl tarafından yapılmıştır. Pöhl, EPB' in farklı iki hızda gerçekleştirilebileceğini ileri sürmüştür. Ekonomik yönden daha gelişmiş üyeler olan Almanya, Fransa ve Benelüks ülkeleri öncelikle kendi aralarında Avrupa Merkez Bankası Sistemi'ni kurmalı, diğer üyeler ise daha sonra Sisteme katılmalıdır. Enflasyon oranları yüksek diğer üyeler, bu oranları indirdikten sonra Avrupa Merkez Bankasına girmelidir. Böylece, döviz kurlarında değişiklik yapma zorunluluğu ortadan kalkacaktır. Alman Merkez Bankası Başkanı Pöhl'ün bu teklifi, Topluluk organlarında resmi bir nitelik kazanmamıştır.

Haziran 1990 tarihinde İngiltere Maliye Bakanı John Major, EPB' in Birinci Aşaması'ndan sonraki adımlar konusunda yeni bir alternatif plan ortaya atmıştır. Buna göre Hard ECU olarak isimlendirilen yeni bir para birimi, üye ülkelerin para birimleri ile tedavülde olmalıdır. Toplulukta bir "paralel para birimi" gerçekleştirilmelidir. Hard ECU, bir para sepetine bağlı olmamalı, üye ülkelerin paraları karşılığında hiçbir zaman değer kaybetmeyecek şekilde tanımlanmalıdır. Kurulacak Avrupa Para Fonu, milli para birimleri karşılığında Hard ECU cinsinden banknotlar çıkarıp, mevduat kabul edebilmelidir. Bu yeni paraya, faiz uygulanabilir. Daha sonra Fon, Avrupa Merkez Bankası'na dönüştürülür ve Hard ECU Topluluk içinde tek bir para birimi olabilir. İngiltere Maliye Bakanı'nın bu teklifi, Almanya, Fransa, Hollanda, İtalya ve Komisyon tarafından incelemekle beraber, olumlu karşılanmamıştır. İngiltere Başbakanı Thatcher de, ECU' nün milli para birimlerinin yerine kullanılmasına ve ortak bir merkez kurulmasına karşı olduğunu açıklamıştır.

Ekonomik ve Parasal Birlik, 9-10 Aralık 1991 tarihlerinde Hollanda'nın Maastricht şehrinde toplanan AT Zirve'sinde üzerinde anlaşılan Avrupa Birliği Antlaşması'nın (Maastricht Antlaşması) daha sonra Edinburg Zirvesi'nde (11 - 12 Aralık 1992) yeniden ele alınıp düzenlenen metninin, 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe girmesiyle gerçekleşme aşamasına girmiştir.

Amsterdam Zirvesi'nde (16 Haziran 1997) alınan Karar'da Konsey, Komisyon, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Para Enstitüsü'nün 1 Ocak 1999'dan sonra EPB' in başlaması ve başarılı bir şekilde işlemesi düşüncesiyle daha fazla somut adımlar atılmasını mümkün kılan katkıları çok olumlu karşılanmıştır. EPB' in uygulaması ile ilgili olarak üye devletler ile Komisyon ve Konsey'in kesin taahhütlerini ortaya koyan bir ilke kararı benimsenmiştir. Almanya'nın ağırlığıyla EPB içerisindeki bütçe disiplini güvence altına alacak olan İstikrar ve Güven Paktı'nı oluşturan iki Tüzük

benimsenmiştir ⁶. Bu Tüzükler aynı zamanda Euro alanında yer almayacak olan üye devletlerin yükümlülüklerini de kapsamaktadır. Bu mekanizma, yaptırımlardan elde edilecek kazançların (proceeds) Euro alanında olan ve aşırı bütçe açığı olmayan üye devletlere dağıtılmasını öngörmektedir.

Zirve'nin benimsediği ilke kararında, yeni döviz Kuru Mekanizması'nın DKM2 (New Exchange Mechanism-ERM 2) 1 Ocak 1999'dan itibaren oluşturulacak olan ilkeleri ve temel unsurları ortaya konulmuştur.

III. EKONOMİK VE PARASAL BİRLİK İÇİN MAASTRİCHT YAKINLAŞMA KRİTERLERİ

EPB'in son aşamasına geçiş öncesinde, üye ülke ekonomileri arasındaki farklılıkların giderilmesi amacıyla bazı makro büyüklükler açısından yakınlaşma kriterleri belirlenmiştir. Bu kriterler aşağıda özetlenmiştir.

- Fiyat İstikrarı: üye ülkelerde 12 aylık enflasyon oranının (tüketici fiyatları bazında) en iyi performans gösteren üç üye ülke ortalamasından en fazla % 1.5 lik bir sapma göstermelidir.
- Hükümetlerin Finansal Durumda İstikrar: Normal şartlarda ülkelerin bütçe açıklarının GSYİH' ya oranı % 3 den fazla olmamalıdır. Kamu borçlarının GSYİH' ya oranı ise % 60 ı geçmemelidir
- Ülke Parasının Dalgalanma Marjları İçerisinde Kalması: APS'de DKM ile belirlenen normal dalgalanma marjı içerisinde ülke parasının yer alması gerekir. Üye ülke herhangi bir spekülasyon saldırı sonucunda, tek taraflı olarak parasını devalüe etmemelidir.
- Faiz Oranları: 12 aylık dönem içerisinde üye ülkelerde uzun dönem faiz oranı, fiyat istikrarı bakımından en iyi performans

---

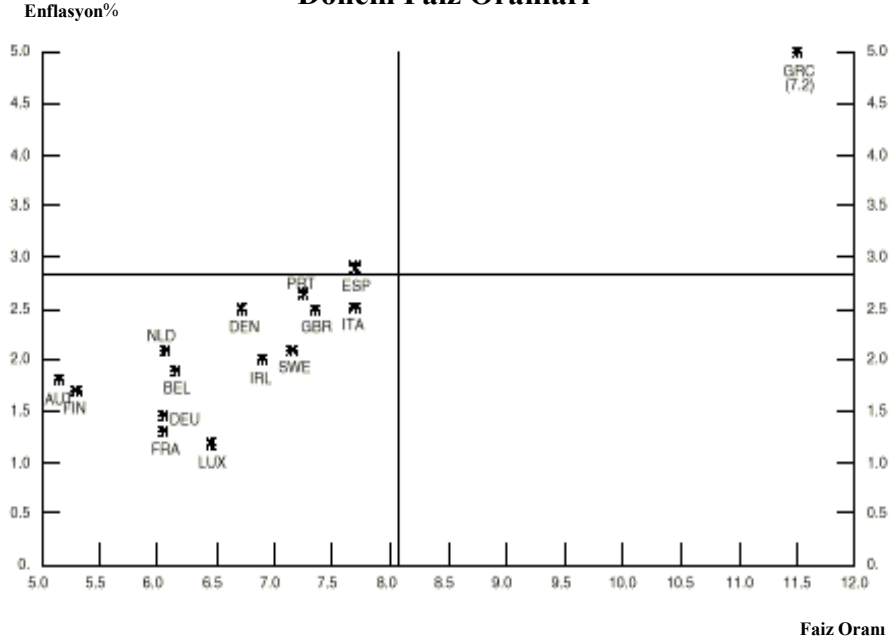
⁶ İstikrar ve Güven Paktı (The Stability and Growth Pact) Aralık 1996 Dublin Zirvesi'nde kararlaştırılmış ve Amsterdam Zirvesi'nde üzerinde anlaşma sağlanmıştır. EPB içerisinde bütçe disiplini güvence altına alacak olan Pakt iki Tüzük'ten oluşmaktadır: Euro'nun Kabulü Hakkında Konsey Tüzüğü ve Euro'nun Kabulüne İlişkin Bazı Hükümler Hakkında Konsey Tüzüğü.

gösteren üç üye ülkenin ortalamasından en fazla % 2 lik bir sapma göstermelidir.

Böylece tüm Topluluk üyelerinin, yıllardan beri disiplinli maliye ve para politikaları uygulayarak, uzun vadeli fiyat istikrarını sağlamış olan Almanya'nın standartlarına uyum sağlamaları amaçlanmıştır. Üye ülkeler para ve maliye politikalarını belirlerken, Topluluk normlarına uyum sağlama hedefini gözetmek durumunda kalacaklardır. Üye ülkelere, yukarıda sayılan şartları yerine getirmedikleri takdirde, nitelikli çoğunluk ile Antlaşma' da öngörülen dört yaptırımdan biri veya hepsi uygulanacaktır. Bu yaptırımlar;

- Üye ülkelerin bonolarının sağlıklı olduğu yolunda bir bildiri yayınlanması,
- Avrupa Yatırım Bankası'nın (AYB) ilgili ülkeye borç vermemesi,
- AT'na faizsiz depozito yatırılması zorunluluğu,
- Para cezası şeklindedir.

Şekil 1: Yakınlaşma Kriterlerine Uyum*: Enflasyon ve Uzun Dönem Faiz Oranları

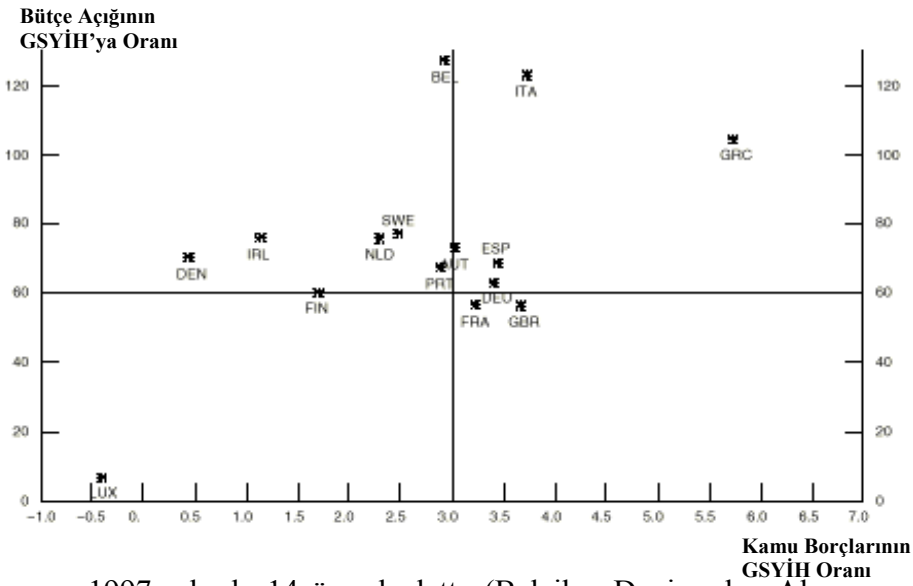

* OECD 1997 verilerine göre hazırlanmıştır. Lüksemburg'a ait veriler 1995 yılındır. AUT: Avusturya, FIN: Finlandiya, NLD: Hollanda, BEL: Belçika, DEU: Almanya, FRA: Fransa, LUX: Lüksemburg, DEN: Danimarka, IRL: İrlanda, PRT: Portekiz, GBR: İngiltere, SWE: İsveç, ESP: İspanya, ITA: İtalya.

Enflasyon açısından referans değeri en iyi performans gösteren üç ülkenin (Almanya, Fransa ve Lüksemburg) oranlarının ortalamasına %1.5 puan ilave edilerek bulunmuştur (%2.7). Ocak 1998' e kadar enflasyona ilişkin son veriler Belçika, Danimarka, Almanya, İspanya, Fransa, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Avusturya, Portekiz, Finlandiya, İsveç ve İngiltere'de ortalama enflasyonun düşük olduğunu göstermektedir. En iyi performans gösteren üç ülke olan Fransa, İrlanda ve Avusturya'nın uzun vadeli faiz oranlarının ortalamasına %2 ilave edilerek bulunan faiz oranları

referans değerlerine baktığımızda ise, yine yukarıda adı geçen 14 ülkedeki faiz oranları referans değerinin altında olmuştur.

Şekil 2: Yakınlaşma Kriterlerine Uyum: Bütçe Açığı ve Kamu Borçları

1997 yılında 14 üye devlette (Belçika, Danimarka, Almanya, İspanya, Fransa, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Avusturya, Portekiz, Finlandiya, İsveç ve İngiltere) kamu açığı GSYİH'nın % 3'ü veya altında gerçekleşmiştir. Aynı yıl itibariyle 4 üye devlette (Fransa, Lüksemburg, Finlandiya, İngiltere) kamu borcu GSYİH'nın %60'ı olan Antlaşma referans değerinin altında olmuştur. Yunanistan'da ise, kamu borçlarının GSYİH'ya oranı %110 ve faiz oranları %12'nin üzerindedir. Yunanistan'a ait veriler Maastricht kriterleriyle birlikte düşünüldüğünde bu ülkenin PB' ne katılmasının mümkün olmadığı söylenebilir. Ancak Yunanistan'ın Avrupa ile olan tarihi bağları ve stratejik konumu göz önüne alındığında, bu ülkeye gerekli kolaylığın ve yardımın sağlanacağını tahmin etmek güç değildir.

Bu göstergeler ışığında her üye ülkenin yakınlaşma kriterlerine uyum konusunda aynı performansı gösterdiği söylenemez. Kriterlere uyum açısından AB üyeleri arasında bir “çekirdek grup” vardır. Bu grupta; Almanya, Fransa ve Benelüks ülkeleri yer almaktadır. Fakat PB kriterlerini yakalama açısından bu grubun içerisinde Lüksemburg ve İrlanda dışında diğer ülkeler başarıya ulaşamamıştır. Buna rağmen AB Komisyonu, 25 Mart 1998 tarihinde açıkladığı Rapor’unda 11 ülkenin 1 Ocak 1999 tarihinden itibaren EPB’nin kurucu üyeleri olmasını tavsiye etmiştir. Dünya GSYİH’sının %19.4’ü ile dünya ticaretinin % 18.6’sını oluşturan, yaklaşık 300 Milyon nüfusa sahip Euro alanı böylece yaratılmış olacaktır. Komisyon’un görüşüne göre, Yunanistan ve İsveç, EPB için gerekli şartları sağlayamamıştır. Danimarka ve İngiltere ise Antlaşma’daki haklarını kullanarak 1 Ocak 1999’dan başlamak üzere diğer ülkelerle birlikte EPB’ ne katılmayacaktır.

IV. AVRUPA BİRLİĞİNDE EKONOMİK VE PARASAL BİRLİĞİN GERÇEKLEŞME AŞAMALARI

Maastricht Antlaşması ile EPB hedefi belirlenmiş ancak Birliğin nasıl gerçekleşeceği konusunda bir bilgi verilmemiştir. Bu amaçla oluşturulan Teknik Komite’nin Raporu, 15-16 Aralık 1995 Madrid Zirvesi’nde onaylanarak uygulamaya konulmuştur. Tek para biriminin adının Euro olarak belirlenmesi kararı da bu toplantıda verilmiştir. Bu aşamaların gelişimi ve aşamaları aşağıdaki gibidir.

1. Birinci Aşama

EPB’ nin 1 nci aşaması 1 Ocak 1990 – 31 Aralık 1993 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Bu aşamada Maastricht Antlaşması ile belirlenen bütün önlemler uygulanmıştır. Özellikle AB içerisinde ve AB ile üçüncü ülkeler arasında sermayenin serbest dolaşımını engelleyen bütün uygulamalar kaldırılmıştır. Aynı zamanda AB ve üye ülkelerce ekonomik yakınlaşma kriterlerine uyum için gereken çaba gösterilmiş, bütçe açıkları ve enflasyon üzerine birkaç yıllık programlar hazırlanmıştır. Ekonomik ve Mali Komite (ECOFIN)’ in

değerlendirme alanına giren bu programlar, üye devletlerde sürdürülebilir düşük enflasyon ve devlet borçları ile döviz kuru istikrarını amaçlamaktadır.

2. İkinci Aşama

1 Ocak 1994 tarihinde başlamıştır ve 31 Aralık 1998 tarihine kadar devam edecektir. Bu aşamada Euro'nun tek para olarak kullanılması sürecine uyum amaçlamıştır. En önemli kurumsal düzenleme ise Avrupa Para Enstitüsü'nün (APE) kurulmasıdır. APE, Avrupa Merkez Bankası'nın (AMB) ön kuruluşudur ve başlıca amacı EPB' nin 3 ncü aşamasında AMB' nin faaliyetlerine başlayabilmesi için gerekli düzenlemeleri yapmaktır. APE, ayrıca üye ülkelerin uyguladıkları para politikaları arasındaki koordinasyonu sağlar ve üye ülkelerin merkez bankalarına önerilerde bulunur. İkinci aşamadaki diğer önemli gelişmeler aşağıda sıralanmıştır:

- Kamu sektörünün finansmanını yasaklayan yasal düzenlemeler,
- Finans sektöründe kamu sektörü kuruluşlarına ayrıcalıklı yer verilmemesini sağlayacak düzenlemeler,
- Üye ülkelerin kamu sektörü sorumluluklarının Birlik veya bir başka üye ülke tarafından üstlenilmesini engelleyen düzenlemeler,
- Üye ülkelerin aşırı bütçe açıklarından korunması. Bu konuda Konsey, üye ülkelerin bütçe performanslarını izleyecek, gerektiğinde düzenleme yoluna gidecektir.
- Üye ülkelerin merkez bankalarına yasal olarak bağımsızlık statüsünü kazandırmak.

2 Mayıs 1998 tarihli AB Konseyi (Avrupa Zirvesi) Toplantısı'nda, hangi üye ülkelerin Euro'ya geçebileceği yeterli çoğunluk oyuyla kararlaştırılmış ve 1 Haziran 1998 tarihi itibarıyla Avrupa Merkez Bankası'nın kurulması ⁷. Bu Karar, ECOFIN ve Avrupa Komisyonu'nun Maastricht Anlaşması ve ilgili protokollerce

---

⁷ Avrupa Merkez Bankası'nın Başkanı ve Governörler konseyi şöyle oluşmuştur: Başkan: Willem F. Duisenberg (Hollanda), Başkan Yardımcısı: Christian Noyer (Fransa), Eugenio Domingo Solans (İspanya), Sirkka Hamalainen (Finlandiya), Otmar Issing (Almanya), Tommaso Padoa-Schiopp (İtalya).

belirlenen yakınlaşma kriterlerine üye ülkelerin uyum sürecini açıklayan raporlara dayanmıştır. Üçüncü aşamada belirlenen kriterlere uyum gösteremeyen ülkeler Euro alanının dışında kalacaktır. İngiltere ve Danimarka üçüncü aşamaya geçmeyeceklerini beyan etmişlerdir.

3. Üçüncü Aşama

EPB' in üçüncü aşaması 1 Ocak 1999 tarihinde başlayacaktır. Bu tarihle birlikte üye ülkelerin milli paralarının Euro' ya dönüşüm oranları geri dönülemez biçimde belirlenecektir. Milli paralar başlangıçta dolaşımında kalmaya devam edecektir. Aynı zamanda 1 Euro = 1 ECU eşitliği sağlanarak Euro ECU' nün yerini alacaktır.

TARİH	FAALİYETLER	SORUMLULAR
• 30 MAYIS 1997	• EURO'nun geçerliliğini sağlayacak kuralları koymak,	Komisyon, Konsey'e kabul edilmesi için önerir,
• İstikrar ve Güven Pakti,	• Döviz Kuru Mekanizması,	Komisyon, Konsey'e kabul edilmesi için önerir,
• Gelecekteki para politikası araçları için proje plan,	• Madeni EURO'nun dizaynı,	APE* Avrupa Konseyi'ne önerir, APE Komisyon Avrupa Konseyi'ne önerir,
• <u>1998 Yılı İçerisinde:</u>	• Üye ülkelerin katılımının kararlaştırılması,	Avrupa Konseyi **, Konsey (APB' ne * üye ülkelerin katılımıyla)
• AMB'nin oluşturulması ve yönetim kurulu toplantısı,	• EURO banknot ve madeni paralarının üretimine Başlanması,	Konsey ve üye ülkeler, Komisyon önerir, Konsey karar verir,
• İkinci Aşamaya geçişin kabulü,	• <u>1 OCAK 1999:</u>	
• Milli paraların birbirine dönüşüm oranları geri dönülemez şekilde	• Sabitlemesi ve çeşitli düzenlemelerin uygulamaya konulması,	
• EURO'nun yasal konumunun tanınması,	• EURO ile tek para politikasının tanımlanması ve icrası	AMBS *
• EURO ile döviz kuru faaliyetleri	• EURO ile yeni devlet borçları	AMBS *, Üye ülkeler, Avrupa Yatırım Bankası, Komisyon.
• <u>1 OCAK 1999 ile</u>	• <u>1 OCAK 2002 tarihleri arası:</u>	
• Finans sektöründe ve Bankacılıkta EURO'nun kullanılması,	• Ekonominin bütününe geçiş için gerekli yardımı sağlamak,	Komisyon ve üye ülkeler,
• <u>1 OCAK 2002 (En geç) :</u>	• EURO banknotlarının dolaşıma çıkması,	AMBS,
• EURO madeni paralarının dolaşıma çıkması,	• Ülkelerin EURO kullanımına geçişinin tamamlanması	Üye ülkeler, Üye ülkeler,
• <u>1 TEMMUZ 2002 :</u>	• Ulusal banknot ve madeni paraların yasal statülerinin kaldırılması,	Üye ülkeler, AMBS

AMB: Avrupa Merkez Bankası, AMBS: Avrupa Merkez Bankaları Sistemi,
APE: Avrupa Para Enstitüsü

** Avrupa Birliği Konseyi ile Komisyon'un tavsiyesi ve APE'nün Raporu

Üye ülkelerin 2 nci aşamada vermiş oldukları kararlar kurulan AMB tek bir para politikası uygulamasına başlayacaktır ve Euro'yu kullanacaktır. Tek para politikası uygulamasını desteklemek için sağlanması gereken finansal disiplin ile birlikte İstikrar ve Güven Pakti uygulamaya konulacaktır. Yeni döviz kuru mekanizması (DKM2) bu aşamanın başında uygulamaya girecek olan Euro ile milli paraları birbirine bağlayacaktır. Yeni mekanizmaya katılım da eskiden

olduğu gibi gönüllülük temelinde olacaktır. Dalgalanma bandının, orijinal oran % 2.25'den daha geniş olması ve halen geçerli %15'lik bandın sürdürülmesi beklenmektedir.

Bankalar ve büyük girişimler için tek paraya geçiş AMB' nın tek para politikası uygulaması ile birlikte olacaktır. Para birliğine katılan ülkeler devlet borçlarını Euro cinsinden ifade edeceklerdir. Üç yıllık geçiş döneminin başlaması ile birlikte, ülkelerin milli paraları Euro'nun alt bölümleri olacak ve bu ülkelerde Euro kullanılmaya başlayacaktır. Bankalar ise toptan bankacılık ve piyasa işlemlerinde 1 Ocak 1999 tarihinden itibaren Euro kullanımına geçecektir. Bireysel bankacılık işlemlerinde 1 Ocak 2002 tarihinden sonra Euro kullanılacaktır. Kamu yönetiminde borç teminatları, 1 Ocak 1999 tarihinden itibaren Euro ile ifade edilecektir. Birliğe üye ülkeler kararlaştırılan tarihte ödenmemiş borçlarını Euro' ya çevireceklerdir. Firmalar ise tek paraya ne zaman isterlerse geçebileceklerdir. Bireylerin Euro kullanımı 1 Ocak 2002 tarihinde Euro banknotlarının ve madeni paralarının milli paralarla değiştirilmesi ile birlikte gerçekleşecektir. 30 Haziran 2002 tarihine kadar Euro bütün üye ülkelerde yasal olarak tek ödeme aracı olacaktır.

V. YENİ DÖVİZ KURU MEKANİZMASININ OLUŞTURULMASI

Haziran 1997 tarihinde yapılan Amsterdam Zirvesi'nde, oluşturulacak Yeni Döviz Kuru Mekanizması'nın :DKM2 (New Exchange Rate Mechanism: ERM2) 1 Ocak 1999 tarihinde uygulamaya girmesi kararlaştırılmıştır. Bu mekanizmanın işleyiş süreci AMB ve Euro alanına girmeyen üye ülkelerin (pre-ins) merkez bankası arasında sağlanacak uzlaşma ile belirlenecektir. Kalıcı bir döviz kuru istikrarını sağlamaya çalışan Avrupa Merkez Bankaları Sistemi (AMBS), bağımsız bir Avrupa Merkez Bankası (AMB) ve pre-ins ülkelerin merkez bankalarından oluşmaktadır. Bu sistemde, üçüncü aşamada Euro alanı için fiyat istikrarını korumaya çalışan tek bir para politikası uygulanmaya başlanacaktır. Böylece Euro alanı dışında kalan ülkelerin de parası Euro' ya bağlanmış olacaktır.

Euro alanına girmeyecek ülkeler için yeni döviz kuru mekanizmasına katılım isteğe bağlı olacaktır. İngiltere ve Danimarka üçüncü aşamaya katılmayacak olsalar bile AMBS içerisinde yer almışlardır. Yeni mekanizmanın temel özellikleri aşağıdaki gibidir:

- Mekanizmanın Yapısı: DKM2 hub and spokes diye adlandırılan model üzerine kurulmuştur. Euro çapa ve hesap birimi olma görevlerini yürütecek ve pre-ins ülkeler bu çapaya, iki taraflı temelde bağlanacaklardır.
- Merkezi Kurlar ve Dalgalanma Bandı: Euro ve pre-ins ülkelerin para birimleri arasındaki dalgalanma marjı önceden olduğu gibi $\pm$ %15' tir. Üye ülkelerin Maastricht kriterlerine uyum sürecine bağlı olarak bu sınır giderek daraltılacaktır.
- Sistemin Yönetimi: AMB Genel Konseyi mekanizmanın günlük yönetiminden sorumlu olacaktır ve Euro alanı ile pre-ins ülkeleri arasında para politikalarının koordinasyonunun sağlayacak bir forum görevini üstlenecektir.
- Aracılık ve Finansal Yardım: Milli paraya müdahale sınırına ulaşılması durumunda AMB müdahale edecektir. Ancak Euro alanında fiyat istikrarının bozulması riskinin ortaya çıkması durumunda AMB'nin böyle bir zorunluluğu yoktur.

Amsterdam Zirvesi sonucunda alınan kararlar, Floransa ve Dublin Zirve'lerinde varılan anlaşmalara dayanarak, 1 Ocak 1999'da EPB'nin üçüncü aşaması başladığında bir "döviz kuru mekanizması"nın oluşturulması kararlaştırılmıştır.

Eski DKM'de Bundesbank, Mark arzını artırma pahasına piyasadan DKM'na dahil edilen ülkelerin paralarından almak zorunda idi. AMB'nin bu tip bir sorunu olmayacaktır. Avrupa para piyasasında yaşanan gelişmeler, para arzı politikalarını etkilemeyecektir. AMB zengin rezervleri ile üye ülkelerin paralarını destekleyip desteklemeyeceğine karar verirken özgür olacağından, daha çok pre-ins konumunda olan ülkeleri politikalarını uyumlaştırma konusunda teşvik edecektir. AMB'nin onay ve yaptırım yetkileri de vardır.

Tablo 1: Milli Paraların ECU Değerleri ve Pariteler

1 ECU =		1 Milli Para =		
ATS	18.303	Avusturya Schilling	: 0.546371	ECU
BEF	413.455	Belçika Frank	: 0.024186	ECU
BUL	1997.81	Bulgaristan Leva	: 0.000501	ECU
CSR	6898.14	Rus Ruble	: 0.000145	ECU
CZK	371.531	Çek Koruna	: 0.026916	ECU
DEM	200.513	Alman Mark	: 0.498721	ECU
DKK	763.593	Danimarka Kronu	: 0.130960	ECU
ESK	159.604	Estonya Kron	: 0.062655	ECU
ESP	169.949	İspanya Peseta	: 0.005884	ECU
FIM	609.346	Finlandiya Markka	: 0.164110	ECU
FRF	672.140	Fransız Frank	: 0.148778	ECU
GBP	0.666178	İngiliz Sterlin	: 150.110	ECU
GRD	338.591	Yunanistan Drahmi	: 0.002953	ECU
HUF	242.565	Macaristan Forint	: 0.004123	ECU
IEP	0.796349	İrlanda Pound	: 125.573	ECU
ITL	1975.70	İtalya Lira	: 0.000506	ECU
JPY	158.144	Japon Yen	: 0.006323	ECU
LAL	0.665179	Litvanya Lat	: 150.336	ECU
LIL	443.368	Lethonya Lita	: 0.225546	ECU
LUF	413.455	Lüksemburg Frank	: 0.024186	ECU
NLG	225.948	Hollanda Gulden	: 0.442580	ECU
NOK	850.416	Norveç Kron	: 0.117589	ECU
PTE	205.216	Portekiz Esküdo	: 0.004873	ECU
ROL	9595.43	Romanya Leva	: 0.000104	ECU
SEK	881.220	İsveç Krona	: 0.113479	ECU
SLK	389.435	Slovakya Koruna	: 0.025678	ECU
SLT	187.271	Slovenya Tolar	: 0.005340	ECU
SWF	168.663	İsviçre Frank	: 0.592898	ECU
USD	110.799	ABD Dolar	: 0.902537	ECU
YUD	1.193.811	Yugoslavya Yeni Dinar	: 0.083765	ECU

Avrupa Para Sistemi' nin üç önemli temelinden biri, döviz kuru mekanizmasıdır. Bu Mekanizma' ya Yunanistan dışında tüm ülkeler üyedir. Bu devletin döviz kuru mekanizmasına katılmaması, temelde ekonomik yapısının diğer üye ülkelere göre oldukça zayıf olmasındandır. Mekanizmaya dahil olan 11 ülkenin döviz kurlarındaki dalgalanmaların sınırlarını belirleyen iki kriter söz konusudur. Diğer

bir deyişle mekanizmada iki tür “dalgalanma marjı” vardır. Bunlar; zorunlu müdahale sınırları (parite grid) ile sapma eşiği' dir.

a) Zorunlu Müdahale Sınırları (Parite Izgarası): Sisteme dahil her AT üyesi ülkenin parasının ECU ile ifade edilen ve belli bir süre değışmez kabul edilen bir karşılığı (merkezi kuru) vardır. Merkezi kurlar, ülkelerin aldıkları karara göre belli bir usule göre değıştirilebilir. Bu kurlara dayanarak her bir üye ülke parası ile diğeri üye ülke paraları arasında Bretton Woods Sistemi'nde olduğı gibi ikili merkezi kurlar (çapraz kur) belirlenir.

İkili merkezi kurlardan sapılabilen alt ve üst sınırların her biri, Avrupa Yılanında olduğı gibi $\pm$ %2.25, toplam olarak %4.5' tur. Merkezi kurların alt ve üst sınırları ise %1.125' tir. Başlangıçta Portekiz, İspanya ve İngiltere için dalgalanma marjı $\pm$ %6 olarak kabul edilmiştir . Böylece ortaya “süper yılan” çıkmış ve üye ülkelerin fiili piyasa kurları, Yılan içinde dalgalanmaya bırakılmıştır. Piyasadaki cari kurlar ikili merkezi kurların alt ve üst sınırlarını aşarsa, bu paralara müdahale etmek gerekecektir. Müdahale, ya döviz piyasalarına yapılacak ve/veya deflasyonist bir ekonomi politikası izlenecektir

b) Sapma Eşiği: Avrupa Para Sistemi' de, başlangıçta sisteme dahil olan her para için öngörülen $\pm$ 2.25 oranındaki maksimum dalgalanma marjının yüzde 75'ine yani dalgalanma sınırının $\pm$ 1.7' sine eşit bir sapma eşiği belirlenmiştir. Dolayısıyla, sistem içindeki ülkelerin paralarında meydana gelebilecek dalgalanmaların, diğeri paraların dalgalanmalarının ortalamasından belli oranda sapma göstermesi durumunda bir tehlike söz konusudur. Diğeri bir deyişle sapma, bir çeşit “alarm çanı” görevini yapmaktadır. Sapma eşiği şu formüle göre hesaplanır: Eşik=(1-İlgili Ülke Parasının Sepet İçindeki Ağırlığı) x(0.75)x($\pm$ %2.25 veya $\pm$ %6 veya $\pm$ %15).

Bir ülke parasının ECU ile ifade edilen piyasa değeri ECU' nün merkezi kurundan ancak Yılan' da da belirtilmiş olan $\pm$ %2.25 sınırının %75 oranında sapabilir. Mesela, ECU Alman markı arasındaki piyasa kuru, ECU merkez kurundan %1.7 ($\pm$ %2.25'in yüzde 75'i), ECU ile peseta, sterlin ve esküdo arasındaki kur ise $\pm$ %4.5 ($\pm$ %6'nın yüzde 75'i) ayrılabilir. Böylece, her işgünü piyasa kurlarına göre hesaplanan ECU karşılıklarının sabit fakat özel

durumlarda değişebilen merkezi kurlar karşısındaki dalgalanmaları sınırlandırılmıştır. Sistemde azami sapma bir milli paranın aynı oranda diğer bütün milli paralar karşısında piyasada $\pm$ %2.25 (Portekiz ve İspanya için $\pm$ %6) alt ve üst müdahale sınırlarına ulaşıldığında söz konusudur. Milli paraya müdahale edilmesi için, her gün hesaplanan ECU karşılıklarının ECU günlük değeri karşısındaki sapma eğiğini aşmaması gerekir.

Eğer milli bir para ECU' ye oranla kendi sapma eğiğini aşarsa, eğiği aşan ülkenin yetkili otoriteleri izleyecekleri para ve maliye politikaları ile bu durumu düzelteceklerdir. Bunun için, müdahaleyi yapan ülke parasından en fazla sapma gösteren para yerine, çeşitli paralar kullanılır. Para politikası, merkezi kurların değiştirilmesi ve diğer ekonomi politikası tedbirleri ile de desteklenir.

ECU' nün değeri, bir para sepetine bağlandığı için tıpkı SDR' de olduğu gibi kapsadığı paralara oranla daha istikrarlıdır. Çünkü, ECU'yü oluşturan paralarda meydana gelecek bir dalgalanma, ECU' ye ancak bu paranın ECU içindeki ağırlığına göre yansıtacaktır. Diğer bir deyişle ECU içinde daha fazla ağırlığına sahip olan ülkelerin paralarındaki değer değişmeleri, ECU değerini, sepet içinde daha düşük olan paraların değerlerinde meydana gelen değişmelerden daha fazla etkiler. Bu duruma kısmen engel olmak için, ECU içinde ağırlığı olan ülkelerin eşikleri daha dar tutulmuştur.

Bir ülkenin parası sapma eğiğine geldiği zaman Merkez Bankaları Governörler Komitesi, Para Komitesi, Ekonomi Politikası Komitesi ile Bakanlar Konseyi gerekli tedbirleri almak zorundadır. Eğer müdahale gerekirse, bu sisteme üye olan ülkelerin paralarıyla gerçekleştirilir. Topluluk üyesi ülkelerin gerektiği zaman müdahalelerde bulunabilmesi için birbirlerinin paralarına destek olmaları gerekir. Bir milli para tehlike sınırlarına geldiğinde ilgili ülke, sınıra ulaşmış olan paraya müdahale etmek zorundadır. Uygulamada, bu sınırlara varmadan dahi yani sınır içinde bile olsa, ilerdeki dalgalanmalara engel olmak için müdahaleler de bulunulur.

Tablo 2: Euro'ya Dönüşüm Oranları Belirlenirken Kullanılan Tektaraflı Merkezi Oranlar

Milli Paralar	Milli Paraların ECU Sepeti içindeki Miktarı (a)	31 Aralık 1997'de Dolar Kuru (b)	C= a:b	ECU Merkezi Kurları D=(USD/ECU)*b
Alman Markı	0.6242	1.7898	0.3487541	1.97632
Belçika Frankı	3.301	36.92	0.0894095	40.7675
Lüksemburg Fransı	0.130	36.92	0.0035211	40.7675
Hollanda Florini	0.2198	2.0172	0.1089629	2.22742
Danimarka Kronu	0.1976	6.8175	0.0289842	7.52797
Yunan Drahmisi	1.44	282.59	0.0050957	312.039
İtalyan Lireti	151.8	1758.75	0.0863113	1942.03
İspanyol Pesetası	6.885	151.59	0.0454186	167.338
Portekiz Esküdosu	1.393	183.06	0.0076095	202.137
Fransız Fransı	1.332	5.9881	0.2224412	6.61214
İngiliz Sterlini	0.08784	1.6561	0.1454718	0.666755
İrlanda Sterlini	0.008552	1.4304	0.0122328	0.771961
Finlandiya Markkası		5.4222		5.98726
Avusturya Şilini		12.59		13.9020
İsveç Kronu		7.9082		8.73234
1 ECU (31.12.1997)		1.1042127*	1.1042128*	

* ECU değerindeki farklılık işlemlerdeki yuvarlamalardan kaynaklanmaktadır.

VI. AVRUPA PARA BİRİMİ EURO'NUN GELECEĞİ

Para Birliği'ne katılan 11 ülke ve Para Birliği'nin geleceği ile ilgili dört muhtemel gelişim öngörülmektedir⁸. Bu senaryolar uygulanacak olan para ve maliye politikaları ile hükümetlerin mal ve emek piyasalarında esnekliği sağlama yönündeki faaliyetlerinin çeşitli alternatifleri üzerine kurulmuştur.

⁸ David CURRIE, **Will The Euro Work?**, Economist Intelligence Unit, Research Report, 1998, London, s. 34-38.

1. Birinci Senaryo: Zayıflayan Avrupa

Bu senaryo EPB' in kötü işleyeceği ve AB ülkelerinin hedeflenen bütünleşmeye ulaşamayacağı varsayımı üzerine kuruludur. Bu senaryoda tek paraya geçiş ilk geniş dalgalanmayla birlikte olacaktır. Tek paraya geçiş, döviz kurları geri dönülemez biçimde belirlendikten önce ve sonraki dönemde spekülasyon saldırıları nedeniyle ölü doğacaktır. AMB Euro için tek para politikasını belirlerken bir çok teknik sorunlarla karşılaşacaktır. AMB bireyleri Euro'yu değer biriktirme aracı olarak kullanmaya ikna edemeyecek, dolayısıyla Euro faiz oranları çok istikrarsız olarak seyredecektir. Bu durum Euro alanının ekonomik performansını olumsuz etkileyecek ve AMB ile ECOFIN arasındaki görüş ayrılıkları nedeniyle de daha ağırlaşacaktır. Avrupa ekonomisinin durgunluğa girmesi istikrarsızlık ile birleşince, Euro alanındaki ülkelerin mali dengeleri bozulacaktır. Bu durumda özellikle dolar, yen ve pre-ins ülkelerin milli paraları (paund dahil) ile Euro arasında daha büyük spekülasyonlara neden olacaktır. Bu istikrarsızlıklar İngiltere, Danimarka ve İsveç' in Euro alanına dahil olmasını geciktirecek hatta engel olacaktır. Daha da önemlisi Eurodaki bu istikrarsızlık Avrupa ekonomisi ile birlikte dünya ekonomisinin bütününe olumsuz etkileyecektir.

Avrupa ekonomilerindeki bu istikrarsızlığı gidermek için muhtemelen uygulanacak olan, 1980'lerin ilk yarısında ABD'de uygulanan "Reaganomics" politikalarını hatırlatan sıkı para ve daraltıcı maliye politikaları kombinasyonu, aşırı değerlendirilmiş ve istikrarsız bir Euro'ya neden olacaktır.

Ülkelerin makro ekonomik durumu hükümetlerin milli işgücü ve mal piyasalarındaki rijiditelerin üstesinden gelmeleri için olumsuz bir ortam yaratacaktır. Bu iki piyasadaki rijitlik, ekonomik istikrarsızlık ile birleşince yüksek ve gittikçe artan oranda işsizliğe neden olacaktır. Yüksek işsizlik sorunu demografik sorunlarla birleşince ülkelerde bağımlılık oranının artmasına ve sosyal güvenlik harcamalarının artırılması için yoğun kamuoyu baskısına yol açacaktır. Avrupa ekonomilerindeki bu genel durgunluğa karşılık, hükümetler İstikrar ve Güven Paketi'ne uyum sağlayabilmek için vergileri yükseltecek ve kamu harcamalarını kısacaktır. Bu şartlar altında PB'nin dışında kalan

lkeler, dahil olan ülkelere oranla daha bağımsız hareket edebilecekleri için faiz oranlarını ayarlayabileceklerdir. Bu ülkelerin rekabetçi devalasyonlara başvurmaları AB içerisindeki gerilimin artmasına ortam hazırlayacaktır.

Bütün bu olumsuz şartlar PB'ne dahil olan ve olmayan bütün AB ülkelerini etkileyecek ve AB'nin doğuya genişlemesi ileriki bir tarihe ertelenecektir. Tek para uygulamasındaki bu başarısızlık Avrupada milli paraların restorasyonu yönünde politik baskıların artmasına, AB içerisinde bölünmelere ve Avrupa milliyetçiliğinin yeniden sesini yükseltmesine neden olabilir.

2. İkinci Senaryo: Durgun Avrupa

Bu senaryoda da APB 11 ülkeyle başlayacak fakat 1 nci senaryonun aksine PB'ne geçiş sorunsuz ve spekulatif saldırılardan uzak gerçekleşecektir. AMB, para politikası yönetimine hakim olacak ve problemlerden para rejimi değişiklikleri yoluyla kurtulabilecektir. Böylelikle AMB'na olan güven artacaktır.

Avrupa ekonomileri durgunluktan kurtularak, düşük işsizlik oranı ile makul bir büyüme hızı yakalanacaktır. AMB ile ECOFIN arasında ilişkiler sorunsuz devam edecek, Euro ile diğer paralar arasındaki genel sorunlar bymeyecektir. Bu şartlar önümüzdeki on yılın ilk yarısında PB'nin dışında kalan ülkelerin de PB'ne katılma isteklerini güçlendirecektir. Böylelikle AB lkelerinin tamamı Para Birliği'ne katılmış olacaktır.

Bu olumlu ortam Avrupa hkmetlerinin üzerindeki işgücü piyasası reformları yapma yönündeki baskıları hafifletecektir. İktidardakiler PB'ne geçiş öncesinde Maastricht yakınlama kriterlerine uyum nedeniyle gösterdikleri fedakarlık sonrasında büyük bir rahatlama ile konuyu geçiştirme imkanına sahip olacaklardır. Benzer şekilde düşük işsizlik, sosyal güvenlik harcamalarının azalmasına neden olacak, bütçe açıkları azalacak ve gelir dağılımı konusundaki yapısal sorunları maskeleyecektir. Fakat birçok AB ülkesinde büyüme hızının yavaşlaması anlamına gelen işgücü piyasasındaki rijitlik, arz yönünden emek ve mal piyasasının düzenlemeler yapılmadan bırakılmasına yol açacaktır.

AMB' nin etkin yönetimi sonucunda, enflasyonun yeniden artmasına izin verilmeyecektir. Fakat AB ülkeleri ekonomilerinin durgunluk içerisinde olması, istihdam oranındaki artış trendini azaltacaktır. Bu nedenle bağımlılık oranının artması ve transfer harcamalarının artırılması baskısı yeniden ortaya çıkacaktır. Avrupa ülkeleri ekonomilerindeki durgunluk, dünya rekabeti yarışında bu ülkelerin geri kalmaları anlamına gelecektir. Hükümetler, bu sorunu Birlik içerisinde çözmek yerine, Tek Pazar ve Avrupa bütünleşmesi konusunda verdikleri taahhütleri gevşetme yoluna gideceklerdir. AB'nin genişlemesi gerçekleşecek, fakat bu genişleme yavaş ve gerçekçi temellerden uzak olacaktır.

3. Üçüncü Senaryo:Uyum Sağlayan Avrupa:

Bu senaryoya göre de PB geniş bir katılımı başlayacaktır. 1 nci senaryoda olduğu gibi geçiş döneminde bazı dalgalanmalar olacaktır. AMB tek para politikasını yürütürken bazı teknik problemlerle karşılaşacak ve bu sorunlar spekülasyonlarla birleşince, daha da şiddetlenecektir. Faiz oranındaki dalgalanmalar, büyüme ve enflasyon, Euro'ya geçişte olumsuz bir ortam yaratacaktır. 1 nci senaryoda öngörüldüğü gibi AMB ile ECOFIN arasındaki görüş ayrılıkları, aşırı değerlendirilmiş ve özellikle dolar ve yen karşısında istikrarsız bir Euro'ya ortam hazırlayacaktır. "Pre-ins"ler Euroya uyum sürecinde dikkatli davranacaklar, böylelikle Euro alanının ikinci genişlemesi gecikecektir.

Bütün bu gelişmeler nedeniyle AB ülkeleri hükümetleri arz yönlü reformlar yapılması gerekliliğini hissedecekler ve şirket karları ve işgücü piyasası üzerine yeni düzenlemeler yapılması yönünde baskılar artacaktır. İşgücü piyasasında esnekliği sağlamak, işsizlik trendini aşağıya çekecektir. Euro sayesinde genişleyen Avrupa piyasası AB içerisinde rekabet yarışını hızlandıracaktır. Bu durum Komisyon ve milli hükümetler tarafından Tek Pazar hükümlerinin daha katı ve duyarlı bir biçimde uygulanmasına neden olacaktır. AB içerisinde, özellikle telekomünikasyon, enerji ve hava taşımacılığı sektörlerinde daha liberal düzenlemeler yapılacak ve bu düzenlemeler Avrupa ekonomisinin dinamizmini ve rekabetçi yapısını daha da

artıracaktır. İşletmelerin daha canlı fakat istikrarsız bir makro ekonomik ortamla karşılaşması, yatırım ve istihdam artışına engel olacaktır.

4. Dördüncü Senaryo:Yeniden Dirilen Avrupa

Bu senaryoda EPB'in iyi çalıştığı ve Avrupa ekonomilerindeki gelişmelerin umut verici olduğu varsayılmıştır. Diğer senaryolarda olduğu gibi EPB 11 ülkeyle başlayacak, fakat diğer ülkeler de üçüncü aşamanın ardından PB'ne katılacaktır. Euro'nun 2005 yılında bütün üye ülkelerde dolaşıma gireceği öngörülmüştür. Tek paraya geçiş esnasında önemli sorunların yaşanmayacağını, çıkabilecek sorunların da AMB ve milli merkez bankalarının çözüleceği varsayılmıştır.

Bu senaryoda da üçüncü senaryodaki gelişmeler aynen yaşanacak ve sorunsuz AB Doğu Avrupa'ya genişlemeye yönelecektir. Dinamik ve hızla büyüyen Avrupa ekonomisi yeni istihdam imkanları yaratacak ve düşük işsizlik başarısını sağlayacaktır. Euro, AB'de verimlilik ve rekabet artışını teşvik edecektir.

VII. ULUSLARARASI REZERV PARA OLARAK EURO

Yürürlüğe girdikten sonra dünya ekonomisinde Euro, dolardan sonra en önemli rezerv para olacaktır. Günümüzde (1998) dünya döviz rezervlerinin % 55-60'ı dolar, % 15'i mark ve % 8'i de Japon yeninden oluşmaktadır. ECU, uluslararası rezervlerin yaklaşık % 8'ini oluşturarak, önemli bir ağırlığa sahiptir. ECU'nün nisbi önemi, APS merkez bankalarının ECU kredileri karşılığında dolar ve altın rezervlerinin % 20'nin Avrupa Para Enstitüsü'ne transfer etmesinden kaynaklanmaktadır. ECU, 1980'lerin ortalarından sonra önemini kaybetmiştir. Bu durum, doların değer kaybetmesi ile ECU kredilerinin küçülmesinden kaynaklanmaktadır. Aynı dönemde dünya rezervleri içinde Alman markının payı arttığından, mark, ECU için öngörülen görevi ifa etmiştir. Dolayısıyla, Avrupa Merkez Bankalarının Alman markı karşısında kendi paralarının değerini korumak için mark tutmaları gerekli hale gelmiştir.

APS'ni oluşturan başlıca ülkelerin merkez bankaları bu rezervleri (özellikle Alman markını) Euro'ya çevireceklerdir. Fakat Euro rezerv paradan daha çok kendi para birimleri olacağından, AMB'nin döviz rezervleri, merkez bankalarının şu anki toplam döviz rezervlerinden daha düşük seviyede oluşacaktır. EPB' de yer almayan ülkelerin merkez bankaları tüm Alman markı, ECU, Fransız frangı ve Hollanda guldenlerini Euro'ya çevirseler bile, Euro'nun dünya döviz rezervleri içerisindeki payı, AB'nin başlıca ülkelerinin para birimlerinin oranından daha az olacaktır. Başlıca AB ülkelerinin paraları (ECU dahil) dünya döviz rezervlerinin %25'ini civarındadır.

Sonuç olarak, doların payı geçici olarak artacaktır. Yapılan tahminlere göre, AMB'nin elindeki dolar rezervlerini APB'nin başlangıcında satması muhtemeldir. Özellikle APB'nin başlangıç aşamasında AMB' sı, kredibilitelerini güçlendirmek amacıyla büyük miktarda döviz rezervleri tutacak ve Euro'nun değerinin para piyasalarında doların altına düşmemesi için piyasalara müdahalede yeterli olacak miktarda rezerv bulunduracaktır. Euro'nun dünya döviz rezervleri içerisindeki payı, APB'nin ilk yıllarında yaklaşık % 20 oranına ulaşacaktır. AB'nin önemli ülkelerinin para birimlerinin kümülatif payı ise daha fazla olacaktır (% 25). Orta vadede Euro'nun payı önemli ölçüde artabilecektir⁹.

İlk olarak, AMB'sı orta vadede rezervlerin ithalata oranını uluslararası standartlara uygun hale getirecek, böylece elinde mevcut olan dolar rezervlerinin bir kısmını satacaktır. Ayrıca AMB'sı, istikrar amaçlı bir para politikası uygulayacaktır. Milli paralarını Euro'ya bağlayacak olan APB'nin dışında kalan ülkeler, paralarını desteklemek amacıyla yeterli seviyede Euro rezervi bulundurmamak zorunda kalacaklardır¹⁰. Başta MDA ülkeleri olmak üzere AB dışındaki ülkelerin rezervlerinin önemli bir kısmı Alman markından oluşmaktadır. Parasal Birlik kurulduktan sonra bu ülkelerin rezervlerinde Euro anahtar bir para birimi olacaktır. Çünkü Avrupa

⁹ Haluk NURAY, " İş Dünyasında Yaratacağı Pratik Etkiler İtibariyle AB'nin Tek Para Birimine Giriş Süreci" **İKV Dergisi**, No:137, Ağustos, 1997, s.3-22.

¹⁰ Norbert FUNKE, Mike KENNEDY, **International Implications Of European Economic And Monetary Union**, OECD Economics Department Working Papers No. 174, Paris 1997, s.12-23.

Para Birliği'ne dahil olan ülkelerin dünya ticareti içindeki payı % 20, buna karşılık ABD'nin dünya ticareti içindeki payı, sadece % 12 civarındadır.

SONUÇ

Ekonomik ve Parasal Birliğin 1990'lı yılların ikinci yarısında tamamlanmasına yönelik hazırlıklar, Avrupa'nın politik birleşmeye yönelik adımlarını teşkil etmektedir. Tek para uygulaması, tek pazarın başarısını sağlayacaktır. EPB'in yaratılması rekabet yarışı hızlandıracak, değişen ekonomik ortama ve tüketim kalıplarına uyum sağlama zorunluluğunun ortaya çıkacaktır.

AB lkelerinin ekonomik performanslarının iyi olmasına rağmen, tek para uygulamasında tüm ye lkeler Maastricht kriterlerine aynı uyumu gösterememiştir. Euro'nun uyum yüzünden kaynaklanan sorunlara czm olacağını düşünmek yanlış olur.

Yürürlüğe girdikten sonra dünya ekonomisinde Euro, dolara rakip olabilecek en önemli rezerv para olacaktır. Bu durum uluslararası finans ilişkilerini de köklü biçimde etkileyecek, Avrupa finans piyasalarının da bütünleşmesini sağlayacaktır.

Euro'dan ekonomik anlamda beklenen bütün olumlu etkiler Euro'nun istikrarına bağlıdır. Bu noktada en önemli görev, Euro alanına dahil olan bütün ülkeler için tek para politikasını yürütecek Avrupa Merkez Bankası'na düşmektedir.

YARALANILAN KAYNAKLAR

AKTAN Okan, **Para Birlikleri Kuramı ve Avrupa Sistemi**, Hacettepe Üniversitesi İİBF Yayınları, Ankara, 1983.

BARRAN Fernando, COUDERT Virginie, MOJON Benoit, **The Transmission of Monetary Policy in the European Countries**, CEPII, Document, No:96-03

CURRIE David, **Will The Euro Work?**, Economist Intelligence Unit, Research Report, 1998, London,

DİNÇER Oğuzhan, **Avrupa Para Birliği Üzerine Bir Değerlendirme**, DTM Yayınları, Mayıs 1998.

ERTÜRK Emin, **Ekonomik Entegrasyon Teorisi**, Ezgi Yayınları, Bursa, 1993.

FUNKE Norbert, KENNEDY Mike, **International Implications Of European Economic And Monetary Union**, OECD Economics Department Working Papers No. 174, Paris 1997.

KARLUK Rıdvan, **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Beta yayınları, 5 nci Baskı, İstanbul, 1998.

KARLUK Rıdvan, **Uluslararası Ekonomi**, Beta Yayınları, 5 nci Baskı, İstanbul 1998.

KARLUK Rıdvan, **Avrupa Para Sistemi'nin Kuruluşu, İşleyişi ve Sistem Karşısında Türkiye'nin Durumu**, DPT Yayınları, No:1952, AETB:13, Ankara, 1984.

NURAY Haluk, “ *İş Dünyasında Yaratacağı Pratik Etkiler İtibariyle AB'nin Tek Para Birimine Giriş Süreci*” **İKV Dergisi**, No:137, Ağustos, 1997.

QUERRE Agnes Benassy, **Potentialities and Opportunities of the Euro as an International Currency**, CEPII Documents, No: 96-09

EMI, **Convergence Report**, European Monetary Institute Publication, Frankfurt, March 1998.

European Commission, **The Euro: Explanatory Notes**, Brussel February 1998,

TIME, 11 Mayis 1998

The Economist, 9-15 Mayis 1998.